Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Puolustuspoliittinen osasto/Koljonen

8.11.2021

Puolustusvaliokunta

Puolustusministeriön asiantuntijalausunto Valtioneuvoston puolustusselonteosta (VNPS21): Kokonaisturvallisuuden konsepti ja yhteiskunnan kriisinsietokyky, turvallisuusviranomaisyhteistyön rajapinnat ja kehitystarpeet, virka-apu (VNS 8/2021 vp)

Suomen puolustuksen toimintaympäristö säilyy jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana. Tämä korostaa kykyä ennaltaehkäistä, toimia ja tarvittaessa puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Toimintaympäristön muutos haastaa laajemminkin koko yhteiskunnan kriisinsietokyvyn. Suomen sotilaallinen puolustus ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa.

Eri viranomaisten roolit laaja-alaisessa vaikuttamisessa

Puolustusselonteossa uhkakokonaisuutta lähestytään sotilaallisesta näkökulmasta laaja-alaisena vaikuttamisena. Laaja-alainen vaikuttaminen on sotilaallisessa varautumisessa käytettävä uhkakuva. Se pitää sisällään hybridivaikuttamisen, mutta uhkakuvaan sisältyy myös avoin sotilaallinen voimankäyttö osapuolten välillä. Laaja-alainen vaikuttaminen on suunnitelmallista, siinä yhdistellään eri keinoja ja se on usein pitkäkestoista. Vaikuttamista voi olla vaikea tunnistaa, ja siinä hyödynnetään yhteiskunnan haavoittuvuuksia jo normaalioloissa.

Vaikuttaja pyrkii itselleen edullisten olosuhteiden luomiseen ja omien päämääriensä edistämiseen käyttämällä keinoja, jotka soveltuvat parhaiten kuhunkin tilanteeseen. Tavoitteena on kohdevaltion puolustuskyvyn horjuttaminen esimerkiksi aiheuttamalla epävarmuutta väestön keskuudessa ja heikentämällä maanpuolustustahtoa ja valtion poliittisen johdon toimintakykyä. Sotilaallinen voimankäyttö voi olla laaja-alaisessa vaikuttamisessa suunnitelmallista tai tilanne voi eskaloitua siihen suunnittelematta. Suomen puolustuksen kannalta laaja-alaisessa vaikuttamisessa korostuvat sotilaallinen painostaminen ja voimankäyttö.

Sotilaallinen painostus kuluttaa puolustusjärjestelmän ja samalla koko yhteiskunnan voimavaroja. Pitkäaikaisella painostamisella olisi heijastusvaikutuksia

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

valtion sisäiseen turvallisuuteen, kansainväliseen asemaan, henkiseen kriisinsietokykyyn, maanpuolustustahtoon ja valtion johtamiseen. Laaja-alainen vaikuttaminen voi myös johtaa sotilaalliseen konfliktiin joko nopeasti tai pitkäkestoisen vaikuttamisoperaation päätteeksi

Meillä asevelvollisuusjärjestelmä tuottaa laajan ja monipuolisen reservin, joka mahdollistaa puolustuksen alueellisen kattavuuden ja toimintakyvyn pitkäkestoisessa tai laajamittaisessa kriisissä. Maanpuolustustahto luo pohjaa myös kokonaismaanpuolustukselle ja kokonaisturvallisuudelle sekä vahvistaa yhteiskuntamme kriisinsietokykyä.

Laaja-alaisessa vaikuttamisessa sotilaallisia keinoja ja niillä uhkaamista voidaan pyrkiä käyttämään avoimen konfliktin kynnyksen alapuolella. Tällöin poikkeusolojen toteaminen ja hyökkääjän nimeäminen vaikeutuvat ja puolustajalla on käytössään vain normaaliolojen mukaiset toimivaltuudet ja resurssit. Viimeaikaisissa konflikteissa on voitu tunnistaa edellä mainittuja periaatteita.

Toimittaessa normaaliolojen toimivaltuuksilla ja resursseilla korostuu lainsäädännön kehittäminen ja ylläpito siten, että se mahdollistaa viranomaisten resurssien taloudellisen käytön ja säätelyn tarpeiden mukaisesti. Eri viranomaisten roolien tunnistaminen eri tilanteissa vaatii jatkuvaa moniviranomaisharjoittelua. Lisäksi olemme tunnistaneet tarpeen tarkastella asevelvollisten käytettävyyttä vaativiin sotilaallisiin tehtäviin ja virka-aputehtäviin eri turvallisuustilanteissa.

Turvallisuusviranomaisyhteistyön rajapinnat ja kehitystarpeet, virka-apu

Puolustushallinto varautuu laaja-alaiseen vaikuttamiseen yhdessä muiden toimijoiden kanssa osana kehittyvää kokonaisturvallisuuden mallia. Laaja-alaisen vaikuttamisen hallinta edellyttää usean hallinnonalan ennakointia ja varautumista sekä julkishallinnon kattavan yhteistyön syventämistä yksityisen sektorin, järjestöjen ja kansainvälisten kumppanien kanssa. Viranomaisyhteistyötä ja toimivaltuuksia, kyberpuolustuksen kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä strategista viestintää ja informaatiopuolustusta on kehitettävä edelleen vaikuttamiseen vastaamiseksi.

Kyberturvallisuutta Suomessa koordinoi liikenne- ja viestintäministeriö. Puolustusvoimat vastaa Suomen sotilaallisesta kyberpuolustuksesta osana kansallista kyberturvallisuutta. Puolustusjärjestelmän kybertilannekuvan parantaminen sekä kyberuhkien estäminen ja torjuminen edellyttävät tiedonvaihdon, toimivaltuuksien ja kansallisten yhteistyörakenteiden kehittämistä viranomaisten välillä. Viranomaisyhteistyön kehittämistarpeet on selvitettävä ja määriteltävä muutosten perusteiksi. Kybertoimintaympäristön uhkia ja niihin liittyviä kansallisia kehittämistoimia arvioidaan kyberturvallisuusstrategian kehittämisohjelmassa sekä käynnistettävässä selvitystyössä, jossa arvioidaan viranomaisten

toimintaedellytykset kansallisen kyberturvallisuuden varmistamisessa, kyberrikollisuuden torjunnassa, ja kyberpuolustuksessa sekä nopeasti kehittyvissä yhteiskunnan kyberturvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. Selvitystyön perusteella käynnistetään kyberpuolustuksen kehittämistoimenpiteet, mukaan lukien tarvittava säädösvalmistelu. Toimenpiteiden tavoitteena on varmistaa turvallisuusympäristön edellyttämät kyberpuolustuksen toimivaltuudet, osaaminen ja riittävät tiedonsaantioikeudet.

Informaatiopuolustuksen merkitys on kasvanut edellisen selonteon jälkeen kyberuhkien torjuntakyvyn merkityksen tavoin. Ulkoa ohjatun ja muun vahingoittamistarkoituksessa jaetun informaation määrä ja levitystavat jatkavat lisääntymistään, ja tehokas informaatiopuolustus edellyttää Puolustusvoimilta mm. kehittyviä digitaalisia työkaluja informaatioympäristön seuraamiseksi ja puolustuksellisten toimenpiteiden käynnistämiseksi tarvittaessa. Informaatiopuolustuksessa ja informaatiovaikuttamiseen vastaamisessa on keskeistä kyetä yhteen sovittamaan informaatiosisällöt ja viestinnän toimintatavat viranomaisten ja muiden toimijoiden kesken vaikuttavan reagoinnin vaatimalla nopeudella. Informaatiopuolustuksen kykyjä kehitetään muiden viranomaisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa varmistaen selkeät ja ajan tasalla olevat toimivaltuudet. Kehittämisessä otetaan huomioon muun valtiohallinnon informaatiovaikuttamiseen vastaamiseen liittyvät toimet.

Avaruuspuolustuksella suojataan maanpuolustuksen toimintoja ja muuta yhteiskuntaa avaruudesta kohdistuvilta uhkilta sekä turvataan yhteiskunnan kannalta kriittisten avaruusjärjestelmien ja -palveluiden toiminta kaikissa olosuhteissa. Puolustusvoimien ja muiden viranomaisten toiminta on yhä enemmän riippuvaista avaruudellisista järjestelmistä. Avaruuspuolustuksen perustan muodostaa avaruustilannekuva. Puolustusvoimat kehittää kykyään ympärivuorokautisen avaruustilannekuvan ylläpitämiseen yhteistyössä muiden viranomaisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa.

Myös virka-aputehtävät ovat muuttuneet aiempaa vaativammiksi ja aikakriittisemmiksi, mikä edellyttää viranomaisyhteistyön ja lainsäädännön kehittämistä. Puolustusvoimat tukee muita viranomaisia virka-apupyyntöjen ja yhteistyöjärjestelyjen mukaisesti.

Puolustusselonteossa voidaan huomata puolustusvoimien ja reserviläisten välisen siteen vahvistamisen tahtotila. Paikallispuolustuksesta kehitetään koko maan kattava sotilaallisten suorituskykyjen kokonaisuus, joka osaltaan ennaltaehkäisee ja torjuu myös laaja-alaista vaikuttamista. Paikallisjoukot muodostavat valtakunnallisen verkoston, joka kykenee monipuoliseen ja vaativaan viranomaisyhteistyöhön.

Paikallisjoukkoja käytetään joukkojen perustamiseen, taistelutehtäviin, kohteiden suojaamiseen ja muiden viranomaisten sekä yhteiskunnan tukemiseen. Paikallisjoukoilla suojataan puolustukselle ja yhteiskunnan muulle toiminnalle

tärkeitä kohteita ja osallistutaan häiriötilanteiden jälkeiseen toimintojen palauttamiseen yhdessä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Paikallisjoukoissa hyödynnetään aiempaa paremmin reserviläisten paikallistuntemus ja siviilissä hankittu osaaminen.

Paikallispuolustusharjoitukset ovat edelleen keskeisessä asemassa viranomaisyhteistyön kehittämisessä ja harjoittelussa. Harjoituksia kehitetään vastaamaan alueellisia erityispiirteitä sekä paikallispuolustuksen laajenevaa tehtäväkenttää.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi